

Una aposta educativa: EL PROJECTE SOCIAL*

Glòria Nonell Salvanyà

En aquest article es descriu una experiència educativa realitzada a l'Escola Mare de Déu dels Àngels de Barcelona: El Projecte Social.¹ És una experiència d'aprenentatge servei perquè combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat, articulant-los en un sol projecte, en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo. En aquesta mena de projectes els educands col·laboren amb diverses entitats socials i com a resultat d'aquest servei fan múltiples aprenentatges. L'article es divideix en quatre blocs: presentació del Projecte Social; descripció de les entitats que hi col·laboren; anàlisi dels diferents passos del projecte i de les activitats que realitzen els joves, i estudi dels aprenentatges de valors que es realitzen durant la participació en l'activitat.

Origen del Projecte Social

El Projecte Social és una experiència educativa en la qual s'ofereix a l'alumnat la possibilitat de conèixer una realitat social complexa, en què poden intervenir tot desenvolupant accions de servei en diferents entitats col·laboradores. Té com a objectiu conscienciar els joves de les desigualtats socials i situacions d'exclusió que presenta el context més immediat, tot formant un esperit crític i constructiu. Els destinataris del Projecte Social són els alumnes de primer curs de Batxillerat del Centre Educatiu Mare de Déu dels Àngels de la ciutat de Barcelona. El Projecte Social és una proposta educativa que neix de la voluntat de l'equip docent de l'escola, que va apostar per la realització d'un conjunt d'activitats perquè els joves tinguessin l'oportunitat d'oferir part del seu temps, treball i esforç en benefici d'altres persones.

El Projecte Social va començar durant el Nadal de l'any 2004 amb una proposta de participació a les campanyes solidàries de recollida d'aliments i joguines. La resposta de l'alumnat va ser valorada com a molt satisfactòria i a partir d'aquest moment es va començar a gestar el que avui coneixem com el Projecte Social. Es tracta d'una proposta que no podem concebre sense les entitats que des d'un principi han format part d'aquesta experiència pedagògica. Gràcies a la seva implicació i col·laboració s'ha pogut portar a terme any rere any. Des dels inicis i fins a l'actualitat s'ha incrementat la partici-

* Aquest article forma part d'un projecte de recerca més ampli –"Aprenentatge Servei: una proposta d'educació en valors"– que s'ha realitzat al GREM (Grup de Recerca en Educació Moral) de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona sota la direcció de Josep Ma Puig Rovira i Xus Martín García. Ha rebut diversos ajuts ARIE concedits per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) de la Generalitat de Catalunya. Glòria Nonell Salvanyà és llicenciada en Pedagogia per la Universitat de Barcelona i participa com a investigadora al GREM.

¹ He pogut elaborar aquest treball gràcies a l'acolliment de Mª Àngels Melero i Marta Ballvé del Centre Educatiu Mare de Déu dels Àngels, que m'han deixat assistir a totes les activitats del Projecte Social. Per elaborar-lo he realitzat observacions directes i he pres notes de les diverses activitats educatives que s'han portat a terme al llarg de tot un curs escolar. La posterior elaboració d'aquesta informació m'ha permès redactar aquest document.

pació de contraparts: el primer curs hi havia quatre entitats, el segon any va augmentar fins a sis i en l'actualitat les entitats i associacions que en formen part són vuit.

Entitats col·laboradores

Un dels elements més importants del Projecte Social són les entitats socials en les quals l'alumnat realitza les accions de servei. Aquestes contraparts estan directament relacionades amb el barri on s'ubica l'escola i cobreixen necessitats dels col·lectius més vulnerables. Les entitats obren les seves portes a l'alumnat perquè aquest pugui dedicar part del seu temps a realitzar tasques en benefici d'altres persones. Aquesta interacció entre les entitats i els alumnes permet un aprenentatge recíproc i la creació de forts vincles de confiança.

Entre les persones responsables de les entitats i del Projecte Social s'estableixen uns vincles de comunicació constants per definir les tasques que durà a terme l'alumnat, per fer un seguiment de l'assistència i qualitat de la tasca i per programar les reunions de planificació i avaluació.

A continuació, trobareu un quadre en el qual es presenten les entitats col·laboradores del Projecte Social, amb les característiques i finalitats bàsiques de cada una d'elles.

CONTRAPARTS	DEFINICIÓ
AACIC Associació d'Ajuda als Afectats de Cardiopaties Infantils de Catalunya	És una entitat sense ànim de lucre que té com a objectiu informar, difondre i sensibilitzar la societat sobre les cardiopaties congènites. Pretén atendre de manera integral els afectats. El col·lectiu destinatari són infants, joves i familiars dels afectats de les cardiopaties congènites.
BANC D'ALIMENTS	Forma part de Càritas de la parròquia de Crist Rei i la principal finalitat és poder realitzar la repartició d'aliments a les persones més necessitades del barri de la Sagrera.
REFORÇ EDUCATIU DE LA PARRÒQUIA DE CRIST REI	Forma part de Càritas de la parròquia de Crist Rei i el seu objectiu principal és ajudar els infants i joves amb dificultats dins del seu procés educatiu i fomentar la seva integració al barri a què pertanyen.
CREU ROJA	Té com a finalitat principal millorar la qualitat de vida de les persones que es troben en una situació vulnerable. El col·lectiu destinatari són els infants de la ludoteca de la unitat maternoinfantil de la Vall d'Hebron.
BANC DE JOGUINES	Es porta a terme a la parròquia de Crist Rei i el seu objectiu és donar sortida a les joguines usades i poder-les ubicar en ludoteques, escoles bressol i centres oberts de la ciutat.

	El col·lectiu destinatari són els infants i joves dels diversos centres educatius, així com la campanya de Reis.
REFORÇ EDUCATIU A L'ESCOLA	La intenció principal és que l'alumnat de primer de Batxillerat ajudi a realitzar les tasques educatives als infants de la seva pròpia escola que tenen dificultats en algunes àrees específiques de coneixement. El col·lectiu destinatari són els alumnes d'Educació Primària i Secundària de l'escola.
AMICS DE LA UNESCO	El seu principal objectiu és difondre la pau mitjançant l'educació, la cultura i les ciències naturals, socials i de la comunicació. Actualment, la UNESCO és un laboratori d'idees que marca estàndards per tal d'establir acords a nivell mundial relatius als principis ètics. El col·lectiu destinatari seran alumnes d'Educació Primària de diversos centres educatius.
MUNTANYISME	Aquesta acció sorgeix des del mateix centre educatiu, els alumnes de primer de Batxillerat fan de monitors dels infants de l'escola que assisteixen a les excursions.

De les reunions de preparació al primer dia de servei

El Projecte Social s'inicia el mes de setembre. Durant la primera setmana de curs es realitza una reunió informativa amb els pares de l'alumnat per presentar-los com es portarà a terme l'assignatura de Religió, explicar les característiques del Projecte Social, els objectius que es pretenen aconseguir i com es concretaran els aprenentatges en les diferents accions socials. En aquesta primera reunió informativa també es realitza la presentació de les entitats col·laboradores i les tasques que hauran de desenvolupar els joves a cada una d'elles. Aquesta trobada entre els pares i l'equip docent de l'escola té com a objectiu motivar els pares envers la nova tasca que començaran els seus fills i filles.

Els primers dies de curs, a l'hora de l'assignatura de Religió, es fa una reunió informativa per tal de presentar el Projecte Social a l'alumnat de primer de Batxillerat. S'explica quines entitats formen part del projecte, el tipus de servei que ofereixen i les tasques que hauran de realitzar els nois i noies que decideixin col·laborar amb cada una d'elles. L'objectiu d'aquesta reunió és motivar positivament l'alumnat envers l'acció social i educativa que començaran.

Una vegada acabada la presentació de les entitats, els joves han de fer l'elecció de la contrapart en la qual desitjarien participar, sempre tenint en compte les seves motivacions i interessos personals. Tenen la possibilitat d'escollir tres opcions per ordre de preferència. A partir d'aquest moment, la responsable del Projecte Social comença a organitzar les eleccions de l'alumnat en funció del nombre de places de cada una de les entitats col·laboradores. S'intenta respectar la primera elecció per tal de satisfer les seves motivacions i perquè facin el servei de la millor manera possible.

Una vegada la responsable del Projecte Social ha fet la distribució dels joves entre les contraparts, arriba l'hora de planificar una reunió amb els responsables de les entitats. L'objectiu d'aquestes reunions és repassar les característiques de l'entitat, explicar els objectius que s'hauran d'assolir i fixar el calendari i l'horari de les activitats, així com altres qüestions organitzatives i de funcionament intern de les entitats.

Entre el mes de setembre i principi d'octubre tot és a punt: els petits grups de nois i noies comencen les accions de servei a l'entitat que han triat. És el moment de fer el primer contacte amb l'entitat i de treure'n una experiència positiva. Per aconseguir-ho és important que tant l'escola com els responsables de les entitats col·laboradores acompanyin els joves durant el procés d'entrada a l'entitat i inici de la feina. És molt important que l'alumnat estableixi una relació clara entre les motivacions prèvies que els van fer decidir per realitzar el servei en una entitat i les possibilitats que ofereix realment la contrapart.

Activitats de servei

Abans de descriure les diferents activitats de servei que realitza l'alumnat en cada una de les entitats socials, cal assenyalar que per al bon funcionament del Projecte Social s'han de realitzar múltiples tasques perquè tot funcioni de la manera més òptima. La responsable del Projecte Social ha de mantenir contacte constant amb les entitats per realitzar un seguiment de l'assistència de l'alumnat, planificar les tasques que s'han de portar a terme i programar les reunions d'avaluació a fer amb cada una de les entitats. A més, durant el desenvolupament del servei de l'alumnat dins de cada entitat, és molt important la figura de la responsable del centre educatiu i de les persones responsables de les contraparts perquè els joves es puguin sentir acompanyats i guiats al llarg de l'experiència.

A continuació detallarem el servei que realitza l'alumnat en les vuit entitats col·laboradores que participen en el Projecte Social.

Associació de Cardiopaties Infantils de Catalunya. El funcionament d'aquesta associació es caracteritza per la celebració de diverses jornades que naturalment no tenen una continuïtat setmanal com pot ser el cas d'altres entitats. Els joves que han realitzat la seva acció social a l'AACIC han estat presents en diferents activitats que ha organitzat l'Associació. Algunes d'aquestes activitats han estat: la trobada anual de pares que va tenir lloc a Cerdanyola del Vallès, en la qual l'acció de l'alumnat va consistir a assumir el rol de monitors durant tota una jornada mentre els pares dels infants i joves afectats per la malaltia assistien a les conferències de formació per optimitzar la qualitat de vida dels seus fills. L'alumnat també va participar en la festa del Club Super 3 de Barcelona, ja que durant aquesta diada l'associació tenia una estand per donar a conèixer els seus objectius. Una altra de les accions que es va portar a terme va ser la Festa del Cor, en la qual els joves van vendre mocadors i números de loteria a l'entrada del parc del Tibidabo per obtenir recursos econòmics per a l'Associació. Finalment, durant les festes nadalenques els joves van participar en una campanya de recollida de joguines per repartir-les als infants hospitalitzats a la Vall d'Hebron.

Banc d'Aliments. Aquesta entitat forma part de Càritas de la parròquia de Crist Rei del barri de la Sagrera. La finalitat principal del Banc d'Aliments és repartir aliments a les persones més necessitades del barri o de la ciutat. Aquest servei es porta a terme mensualment i té dues fases: la primera, es realitza durant l'últim dimecres de cada mes i es dedica a l'elaboració de tants lots d'aliments com famílies demanen aquest servei; la segona part, es fa el primer dijous de cada mes, i la funció de l'alumnat és repartir els lots de menjar a les famílies sol·licitants, que arriben a través del servei d'acollida de Càritas o a través dels Serveis Socials del barri.

Reforç Educatiu a la parròquia de Crist Rei. El reforç educatiu es fa cada dissabte al matí a la parròquia de Crist Rei i l'objectiu és atendre els infants i joves amb dificultats en el seu procés educatiu, tot potenciant la seva integració dins del barri i l'ús de la llengua

catalana. L'alumnat que desenvolupa la seva acció social en aquesta entitat adopta el rol de docent per ajudar a fer els aprenentatges de la manera més òptima possible. El funcionament del reforç educatiu és el següent: durant la primera hora es fa el reforç educatiu de manera individualitzada, ja que cada infant es posa amb el seu referent corresponent, i durant la segona hora es realitzen jocs amb la intenció de potenciar la cooperació i la cohesió de grup, la interacció i l'establiment de vincles de confiança entre iguals.

Banc de Joguines. La funció d'aquesta entitat és donar sortida a joguines de segona mà que es troben en bon estat i que s'acumulen després de la campanya de Reis amb la finalitat que puguin ser usades per infants de diferents centres educatius. Els responsables del Banc de Joguines són un petit grup d'exalumnes del Col·legi Mare de Déu dels Àngels que van decidir engegar aquest projecte, donant continuïtat a la seva experiència com a voluntaris de la campanya de Reis en anys anteriors. Un dels moments més significatius és la campanya de Nadal en la qual l'alumnat ha d'anar als comerços del barri per fer difusió de la recollida de joguines (penjada de cartells, repartir guardioles per recollir diners). Una vegada feta la recollida de joguines, cal seleccionar i preparar els lots per a les famílies del barri que proposen des de Serveis Socials i repartir-los durant la nit de Reis. Si sobren joguines, se'ls dona sortida entregant-les a diverses ludoteques, escoles bressol, centres oberts i centres educatius.

Reforç educatiu a l'escola. Aquesta acció es porta a terme cada divendres a la biblioteca de l'escola. La intenció del reforç educatiu és que l'alumnat de primer de Batxillerat ajudi a realitzar les tasques escolars als infants de l'escola. Aquest servei s'organitza a partir de la formació de parelles que estableixen vincles de confiança que fan augmentar la capacitat de treball i motivació de l'alumnat envers l'aprenentatge.

Creu Roja. Aquesta entitat col·laboradora té com a finalitat millorar la vida de les persones que es troben en una situació vulnerable. La feina de l'alumnat consisteix a participar en activitats que poden ser continuades o puntuals. Pel que fa a les activitats continuades un equip format per quatre noies assisteixen a la ludoteca de la Vall d'Hebron per organitzar jocs amb els infants més petits de l'hospital amb la finalitat de distreure'ls i crear un espai lúdic i formatiu dins de l'hospital. Les activitats puntuals estan planificades per portar-se a terme tres o quatre vegades durant el curs de manera intensiva. Per exemple, al Saló de la Infància de Barcelona, on Creu Roja tenia diversos tallers: de maquillatge, de construcció, de malabars i d'inflables. Aquesta entitat també ofereix a l'alumnat una doble possibilitat d'aprenentatge: la formació bàsica institucional (FBI) i l'assistència a un monogràfic específic en funció de l'àmbit d'acció triat (gent gran, infància i discapacitats).

Amics de la UNESCO de Barcelona. L'objectiu d'aquesta organització és difondre la pau mitjançant l'educació i la ciència, i promoure la diversitat cultural i lingüística com una riquesa. La tasca que han realitzat els joves ha consistit en l'elaboració de dos productes: la creació d'un Power Point sobre la mateixa organització per fer difusió dels seus objectius i l'elaboració del logotip pel projecte PROMIP.

Muntanyisme. Aquesta acció social sorgeix des de l'escola, la tasca de l'alumnat consisteix a acompanyar i tenir cura dels infants que assisteixen a les excursions que s'organitzen durant el curs. Per a cada una de les sortides han de planificar dinàmiques lúdiques que es faran durant la jornada de contacte amb la natura.

Moments de reflexió

Un dels pilars fonamentals de l'aprenentatge servei és la reflexió sobre l'experiència en la realitat social i sobre els aprenentatges que proporciona. Al llarg del curs es programen espais de reflexió, tant a nivell individual com grupal. Enguany s'han realitzat els següents: moments de reflexió individual i sistemàtica a l'aula; moments informals de reflexió i aprenentatge; una sessió de reflexió per a cada un dels grups de nois i noies que han assistit a les diferents entitats col·laboradores, i una reflexió conjunta al final del procés.

En primer lloc, cal fer referència al fet que el Projecte Social forma part del marc curricular de l'alumnat de primer de Batxillerat dins de l'assignatura de Religió. En aquest espai de classe els joves fan aprenentatges vinculats al servei que porten a terme fora del centre educatiu. El recurs educatiu que s'utilitza per tal de portar a terme la reflexió individual és un quadern que s'anomena recull d'impressions. Aquest quadern d'impressions pretén fomentar un temps individual en el qual l'alumne es trobi amb si mateix i pugui reflexionar al voltant de les necessitats que atén la contrapart en la qual intervé i el servei que desenvolupa en l'entitat. L'objectiu és prendre consciència del que està fent i millorar alguns dels aspectes de la seva intervenció directa dins de l'entitat.

En segon lloc, cal destacar que la comunicació informal entre els responsables del projecte i l'alumnat és un aspecte essencial perquè un projecte pugui tirar endavant. És un element bàsic pel que fa a l'organització i també perquè és un moment de reflexió i de donar sentit a l'experiència. Els vincles de comunicació entre la responsable i el seu alumnat s'estableixen de forma constant i de manera diària, perquè hi ha moltes tasques a fer: l'organització de les trobades de treball, activitats, conferències i reunions que s'han de comunicar a l'alumnat del Projecte Social. Però és important la comunicació tant per organitzar les diferents etapes del projecte com per establir els vincles d'afecte i de confiança entre la responsable i l'alumnat.

En aquesta experiència educativa, no tots els aprenentatges s'adquireixen a l'aula, sinó que els aprenentatges informals tenen una gran força perquè s'aprofita des d'un petit moment de canvi de classe fins a les trobades a l'hora del pati per mantenir converses amb els joves per tal de poder valorar el conjunt de les accions que s'estan portant a terme. Aquestes trobades informals tenen un gran potencial educatiu perquè els educands són conscients que no estan sols en la seva acció social, i se senten acompanyats en la realització de l'activitat educativa. Són trobades entre dues parts fonamentals del projecte: la referent i l'alumnat, i fruit d'aquestes interaccions s'estableix una relació d'aprenentatge recíproc que fa augmentar la motivació i capacitat de treball dels joves. En realitzar aquestes converses i aprenentatges informals la responsable del Projecte Social conjuntament amb l'alumnat tenen la possibilitat de reconduir els processos i implementar les millores corresponents al Projecte Social.

En tercer lloc, a nivell grupal també es planifiquen sessions de reflexió adaptades a les necessitats de cada una de les entitats col·laboradores. Aquestes sessions de reflexió pretenen ser una trobada de reflexió i comunicació entre la responsable del projecte i els joves amb la intenció que puguin verbalitzar les seves opinions respecte a aquells aspectes que s'haurien de millorar amb l'objectiu d'introduir les innovacions educatives corresponents i poder optimitzar tot el procés d'aprenentatge de l'alumnat. La reflexió ha de servir com a recurs educatiu perquè l'alumne es trobi amb si mateix i faci una autoavaluació de com està fent la seva acció social, ja que d'aquesta manera s'estarà fomentant l'autonomia de treball, la creativitat i la responsabilitat dels joves.

En quart lloc, i durant el tercer trimestre, es va realitzar una sessió de reflexió conjunta, és a dir, de tot l'alumnat que està col·laborant en les entitats. Aquesta reflexió volia ser un moment en el qual els joves tinguessin oportunitat per conèixer les accions socials dels seus companys. També es volia que prenguessin consciència dels múltiples aprenentatges que han adquirit com a fruit del servei a la comunitat. En la sessió de reflexió conjunta es van realitzar tres activitats: selecció de fotografies sobre les tasques que havien realitzat i contestar preguntes sobre el servei que havien portat a terme; reflexió sobre els aspectes de l'aprenentatge que havien viscut amb més dificultat o de manera negativa per tal d'introduir les estratègies de millora, i visionat d'un petit vídeo, en el qual es podia veure l'alumnat participant en les entitats socials.

Escriure un llibre

Una de les últimes tasques educatives que es realitzen dins del Projecte Social és l'elaboració d'un llibre en el qual hi ha recollit el testimoni de totes les parts implicades: alumnat, membres responsables de les entitats col·laboradores i docents del centre educatiu. El llibre està organitzat en cinc apartats ben diferenciats. Es comença amb el prò-

leg en el qual la directora de l'escola realitza una petita reflexió sobre el potencial de l'educació com a millora de la qualitat de vida dels éssers humans. En segon lloc, es fa una exposició de la pedagogia de l'aprenentatge servei en la qual se sosté aquest projecte. En el tercer apartat, Petjades de compromís, s'inclou el testimoni de les experiències viscudes per l'alumnat en la realització de les seves tasques de servei en les diferents contraparts. A continuació trobem el testimoni i valoració del conjunt de l'experiència de les persones responsables de les vuit entitats col·laboradores. En l'últim apartat, Agraïments, es fa menció de totes les entitats, alumnes, comunitat educativa de l'escola, i es dóna les gràcies a totes les persones que curs rere curs fan possible que el Projecte Social es pugui portar a terme de forma satisfactòria.

Aquest llibre s'elabora entre totes les persones que formen part d'aquesta experiència educativa. Des d'un punt de vista pedagògic s'ha de tenir en compte que el llibre és un recurs educatiu mitjançant el qual els joves a l'hora d'escriure el seu testimoni realitzen un exercici de reflexió sobre les habilitats i aprenentatges que han adquirit en col·laborar en les contraparts. Per altra banda, també s'ha de fer referència al llibre com a element formatiu ja que l'alumnat participa en l'elaboració del llibre i realitza un exercici d'autovaloració sobre les tasques que ha portat a terme. Gràcies a aquest procés l'alumne pren consciència de quins són els aspectes que hauria de millorar, realitza un aprenentatge fruit de la seva autoreflexió.

El procés de confecció del llibre, i més concretament l'enquadernació, es porta a terme amb l'ajut de l'Associació per la Rehabilitació del Malalt Psíquic (AREP). L'alumnat realitza conjuntament amb les persones que treballen a l'Associació tot el procés d'enquadernació del llibre. Treballen en un context diferent del seu i viuen una experiència d'aprenentatge i d'ajuda mútua amb els membres de l'AREP.

Festa del voluntariat

La festa del voluntariat és l'acte de cloenda de les accions socials de l'alumnat de primer de Batxillerat en les entitats socials que formen part del projecte. L'acte es va estructurar en cinc moments ben diferents. En primer lloc, es va fer una petita reflexió sobre la importància de l'educació que s'adquireix fruit dels serveis que realitzen els joves al llarg del curs. En segon lloc, es va passar un vídeo sobre el servei de reforç educatiu de la parròquia de Crist Rei. En tercer lloc, es va visualitzar una petita filmació de l'alumnat durant el procés d'enquadernació del llibre a l'AREP. En quart lloc, es va repartir el llibre: de forma individual s'anava cridant cada un dels joves i se'ls n'entregava un exemplar. Per acabar, es va compartir un refrigeri que va ser una bona oportunitat de celebració conjunta dels joves que formen part del projecte.

La festa del Projecte Social va dirigida a l'alumnat, ells i elles són els protagonistes de l'acte de cloenda, és una forma d'agraïment per la feina que han realitzat en les contraparts, però també hem de tenir en compte que és un acte on es convida els pares, els responsables de les contraparts i el conjunt de la comunitat educativa de l'escola. Vol simbolitzar que en el Projecte Social és de vital importància la implicació de totes les parts: l'esforç i el treball dels joves, dels responsables de les entitats, dels pares i dels responsables del centre. És una trobada per fomentar la cohesió i el treball en equip entre totes les parts implicades en el projecte, ja que si es treballa de manera coordinada i s'estableixen uns bons vincles de comunicació entre les diverses parts, els joves podran portar a terme la seva acció social de manera satisfactòria i valoraran els seus aprenentatges d'una manera positiva i útil.

Aprenentatge de valors

El Projecte Social es basa en la metodologia de l'aprenentatge servei. Els dos pilars principals que la sustenten són la formació i el servei. L'alumnat de primer de Batxillerat, tot realitzant l'acció social a les entitats col·laboradores, fa una sèrie d'aprenentatges com a resultat d'aquest conjunt d'experiències i trobades educatives.

Abans d'entrar en la consideració dels aprenentatges que porta a terme l'alumnat, hem de recordar alguns aspectes que els emmarquen: primer, que els aprenentatges es basen en la realització de les activitats de servei en les diferents entitats que participen en el projecte; segon, que la majoria d'aprenentatges s'adquireixen fora de l'aula escolar, en l'espai en què es realitza el servei; tercer, que els aprenentatges depenen tant de l'experiència directa com de la reflexió recolzada en els recursos de presa de consciència que s'han utilitzat al llarg del curs: el quadern d'impressions, l'elaboració del llibre i les diferents sessions de reflexió, i quart, que els aprenentatges depenen en gran mesura de les relacions personals que els joves estableixen amb tots els protagonistes del projecte: les persones responsables de les contraparts, els col·lectius de destinataris del servei, l'equip docent del centre i els mateixos companys i companyes de la classe.

Pel que fa a l'aprenentatge de valors, considerem que la realització de l'acció social és positiva perquè l'alumnat inicia un procés d'immersió en un context que els és poc conegut i molt diferent de la seva quotidianitat. Com a resultat d'aquesta experiència coneixen les necessitats socials, econòmiques i educatives del barri on desenvolupen l'acció social. Per tant, l'alumnat, gràcies a la realització del servei, entra en relació amb un entorn nou i amb un grup humà de persones beneficiàries que no els resulta habitual.

A més de la font d'aprenentatges que representa la realització del servei en un medi poc habitual, un altre dels vectors de transmissió de valors són les relacions personals amb els diferents participants en el projecte. En primer lloc, la responsable del Projecte Social amb el seu entusiasme i esforç és una font d'aprenentatge i d'exemple per a l'alumnat de primer de Batxillerat. Per altra banda, estableix i manté uns forts vincles de comunicació, interacció i feedback amb els educands, que permet establir unes relacions d'aprenentatge basades en l'empatia i el reforç positiu. En segon lloc, gràcies a les relacions de col·laboració amb les persones responsables de les contraparts, es creen vincles d'afecte que són la base de la transmissió i assimilació de valors humans. En tercer lloc, l'alumnat, durant el procés de realització del servei, estableix relacions d'afecte i de confiança amb les persones usuàries o receptors de l'ajuda de les respectives contraparts que els proporciona una altra font d'aprenentatge de valors. En quart lloc, l'alumnat no participa de manera individual sinó que ho fa en grups que permeten la creació de forts vincles personals i d'afecte que augmenten la motivació envers el servei, proporcionen una major capacitat de treball i de cooperació, i predisposen a favor dels aprenentatges que estan adquirint. Fruit de les bones relacions amb els iguals, destinen amb més gust una part del seu temps a ajudar altres persones i a treballar de manera conjunta per assolir un objectiu comú: millorar la qualitat de vida dels col·lectius amb més dificultats. Finalment, com a conseqüència de tot plegat, l'alumnat adquireix una millor coneixença de si mateix, augmenta la seva autoestima i autoconcepte.

Com a conclusió final, cal fer referència al fet que els joves de primer de Batxillerat, a través de la seva participació i implicació en el Projecte Social, tenen la possibilitat de conèixer altres realitats socials en les quals hi ha diversos col·lectius de persones amb problemàtiques específiques. I una vegada han conegut aquests contextos, tenen la possibilitat de cooperar amb entitats socials, aprendre de totes les persones implicades en el procés i establir vincles d'afecte amb els companys. Tot plegat els fa veure el que poden aconseguir si dediquen una petita part del seu temps a les altres persones.